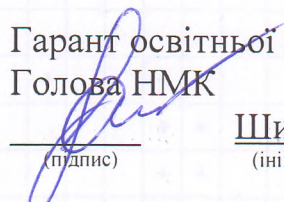

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра **Права** (№ 702)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми/
Голова НМК

(підпис) Шинкаренко І.В.
(ініціали та прізвище)

«26» серпня 2022 р.

**СИЛАБУС ОБОВ'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ВІДНОСИН
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 08 Право
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 081 Право
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Право
(найменування освітньої програми)

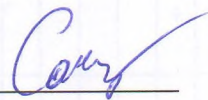
Рівень вищої освіти: *другий (магістерський)*

**Силабус введено в дію
з 01.09.2022 року**

Харків – 2022 р.

Розробник:

доцент кафедри закладу вищої освіти
кафедри права, кандидат юридичних наук

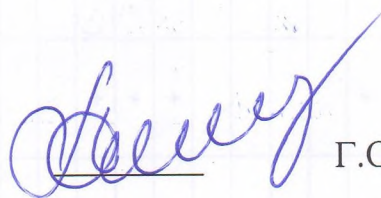
О. О. Савчук

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри права
гуманітарно-правового факультету

Протокол № 1 від 26.08.2022 р.

Завідувачка кафедри:

доктор юридичних наук, професор

Г.О. Спіцина

1. Загальна інформація про викладача

Савчук Олена Олександрівна, к.ю.н., o.savchuk@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять проблеми екологічного права, земельного права, природоресурсного права; конституційне право, господарське право; митне право.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна 1

Обсяг дисципліни: 4 кредити ЄКТС/120 годин, у тому числі аудиторних – 48 год., самостійної роботи здобувачів – 72 год.

Форма здобуття освіти – *денна*

Дисципліна *обов'язкова*

Види навчальної діяльності – *лекції, семінарські заняття*

Види контролю – *модульний контроль, залік*

Мова викладання – *українська*

Пререквізити – *Господарське право, цивільне право*

Кореквізити – *господарське право*

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

Підготовка професіоналів, які мають високу правову свідомість та правову культуру, володіють необхідними професійними знаннями та практичними навичками в галузі інноваційних відносин; приймати обґрунтовані та основані на діючому законодавстві рішення в рамках своєї майбутньої компетенції.

Завдання:

-дати студентам ґрунтовні знання з проблемних питань інноваційних відносин з урахуванням особливостей правового регулювання їх у сучасних умовах;

- сформувати у студентів уміння на практиці застосовувати здобуті знання у сфері інноваційних відносин;

- сформувати навички самостійної роботи, що уможливить безперервно поглиблювати, поповнювати й оновлювати знання в галузі інноваційного законодавства;

- сприяти формуванню правничого світогляду, правосвідомості, правової культури та правничого мислення

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових

доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК).

СК10. Знання і розуміння соціальної природи інноваційних відносин відносин та їх правового регулювання.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Очікувані програмні результати навчання:

<i>Соціально-гуманітарна ерудованість</i>	
ПРН 1	Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання щодо убезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.
ПРН 2	Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.
ПРН 3	Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.
ПРН 4	Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.
ПРН 5	Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

Комунікація	
ПРН 6	Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно й письмово.
ПРН 7	Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.
Професійна самоорганізація та використання інформаційних технологій	
ПРН 8	Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.
ПРН 9	Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг у сфері забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.
Праворозуміння	
ПРН 10	Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.
ПРН 11	Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.
Правозастосування	
ПРН 12	Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.
ПРН 13	Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів у сфері забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.
ПРН 14	Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.
ПРН 15	Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.
ПРН 16	Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на суспільні відносини у сфері забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.
ПРН 17	Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності щодо забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль І. Загальна частина

Тема 1. Концептуальні питання інноваційної сфери

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 4 год

Передумови формування інноваційної сфери. Історичні витoki розвитку інноваційного права. Інноваційний процес та його послідовність. Проблеми оновлення «нової економіки» у правовому полі.

Тема 2. Поняття, предмет та система інноваційного права

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 4 год

Науково-правові концепції та методологія інноваційного права. Поняття і сутність та зміст інноваційного права як галузі права, етапи його становлення. Предмет, та особливості методу правового регулювання інноваційних відносин. Предмет інноваційного права. Принципи інноваційного права.

Поняття та особливості джерел інноваційного права, їх правова класифікація та система. Міжнародно-правові акти як джерела інноваційного права. Співвідношення національного і міжнародного законодавства та особливості їх застосування.

Тема 3. Правове забезпечення інноваційних відносин

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 4 год

Поняття, сутність та зміст інноваційних відносин, їх класифікації. Підстави виникнення, зміни та припинення інноваційних правовідносин. Доктринальні підходи до визначення об'єктів та суб'єктів інноваційних правовідносин.

Тема 4. Інноваційна система

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 4 год

Правове регулювання національної інноваційної системи. Концепція національних інноваційних систем. Поняття та учасники національної інноваційної системи. Методологія національної інноваційної системи. Особливості формування національної інноваційної системи.

Тема 5. Інноваційна діяльність

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 4 год

Поняття інноваційної діяльності. Суб'єкти інноваційної діяльності. Автори (творці), правоволодільці і підприємці (інноватори) як основні суб'єкти інноваційного права. Венчурний бізнес та його основні учасники.

Тема 6. Проблеми визначення об'єктів інноваційної діяльності

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 4 год

Загальна характеристика, види та ознаки об'єктів інноваційної діяльності. Складні об'єкти інноваційної діяльності та зміст прав на них. Правова природа технології як об'єкта господарських відносин. Інформаційні технології як об'єкт інноваційних відносин. Проблеми закріплення та передачі прав на комерційну таємницю.

Тема 7. Правовий статус суб'єктів в інноваційній сфері

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 4 год

Правовий статус суб'єктів інноваційної діяльності в Україні. Вищі навчальні заклади – законодавчі проблеми комерціалізації результатів наукових досліджень. Особливості правового статусу та зміст технопарків. Технополіси в Україні: законодавчі перспективи їх утворення.

Змістовий модуль II. Особлива частина

Тема 8. Державна інноваційна система

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 4 год

Поняття, концепції визначення сутності державної інноваційної системи. Учасники національної інноваційної системи. Наукові підходи до визначення інноваційного процесу. Лінійна модель інноваційного процесу. Ринкова модель інноваційного процесу. Ціннісна ланцюгова модель Клейн Розенберга. Підсистема виробництва продукції та послуг. Підсистема інноваційної інфраструктури. Підсистема «Національна мережа трансферу технологій». Територіальні (регіональні) підсистеми. Підсистема інформаційно-комунікативних технологій.

Тема 9. Інноваційна функція держави

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 4 год

Правове забезпечення інноваційної моделі національної економіки. Основні функції держави, їх характеристика. Інноваційний спосіб господарювання. Концепція «інноваційної епохи економічного розвитку».

Тема 10. Правове регулювання інновацій

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 4 год

Наукові підходи до визначення поняття інновацій. Сутність, ознаки і класифікація інновацій. Об'єкти інновацій. Інновації в різних сферах людської діяльності. Інновації у науково-технічній сфері. Інновації у виробництві. Інновації в інформаційній сфері. Інновації у сфері торгівлі і послуг. Інновації у сфері творчості і шоу-бізнесу.

Тема 11. Договірні форми передачі інноваційних об'єктів

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 3 год

Договори інноваційного характеру та їх види. Договір на створення (передачу) інноваційного продукту. Господарсько-договірне забезпечення маркетингу в інноваційній сфері. Правові аспекти укладання договорів суб'єктами господарювання в мережі Інтернет. Правове регулювання ринку технологій в Україні. Договірні форми передачі інноваційного продукту за кордон.

Тема 12. Інноваційний менеджмент

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 3 год

Поняття та правові проблеми інноваційного менеджменту. Запровадження інноваційного менеджменту у господарську діяльність. Зміст та функції інноваційного менеджменту. Перспективи впровадження інноваційного менеджменту.

Тема 13. Інноваційний продукт як об'єкт правового регулювання

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 3 год

Інноваційні продукти: визначення, ознаки, класифікація. Співвідношення інноваційних продуктів з іншими суміжними об'єктами правового регулювання за законодавством України. Інноваційна політика ЄС: основні напрями та правові інструменти. Правове регулювання договірних відносин, пов'язаних з організацією досліджень в ЄС. Договірні форми обороту інноваційних продуктів за чинним законодавством України.

Тема 14. Інноваційне інвестування

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 3 год

Поняття та загальна характеристика інноваційного інвестування. Форми інноваційного інвестування. Корпоративна та договірна форми інвестування. Франчайзинг. Інвестиційний клімат. Шляхи вдосконалення інвестиційного середовища в Україні.

Тема 15. Інновації та питання безпеки суб'єкта та довкілля

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 2 год

Правове забезпечення інноваційної функції держави у сфері екологічних відносин. Законодавче забезпечення розробки, виробництва та впровадження безпечної інноваційної продукції. Правові засоби забезпечення якості продукції: європейський досвід вирішення проблеми. Правові механізми вирішення інвестиційних та інноваційних проблем в електроенергетичній галузі. Правове регулювання використання альтернативних джерел енергії як пріоритетний напрям інноваційного розвитку держави. Проблеми правового регулювання виробництва енергії з окремих видів альтернативних джерел в Україні.

Тема 16. Міжнародний досвід інноваційної політики

Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год., самостійна робота 2 год

Правове регулювання основних аспектів створення та підтримки «інноваційного середовища» іноземних країн. Аналіз обсягів фінансування наукових досліджень та розробок у розвинених країнах світу. Заходи державної інноваційної політики, що сприятимуть активізації інноваційної діяльності в Україні задля підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств на світовому ринку.

Модульний контроль.

5. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено

6. Методи навчання

Лекції, семінарські заняття, практична робота

7. Методи контролю

Модульний контроль, залік

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	5	0...5
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...4	4	0...16
Модульний контроль	0...10	1	0...10
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...1	11	0...11
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...4	8	0...32
Модульний контроль	0...26	1	0...26
Усього за семестр			0...100

Білет для заліку складається з 2 теоретичних питань, і 1 практичного завдання (30 б+30 б +40 б)=100 балів...

Під час складання семестрового *заліку* здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Відповідно до п. 3.2. Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);

- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку 20 балів);

- участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);

- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);

- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);

- участь та отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);

- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);

- проведення правоосвітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);

- написання реферату /презентації, доповіді (5 балів);

- участь у не менше заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);

- інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Семестровий контроль (іспит/залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту/заліку. Під час складання семестрового іспиту/заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з тестового завдання (10 балів), двох теоретичних питань (60 балів) і одного практичного (30 балів)

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять

впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених «Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються «Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

10. Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій
2. Навчально-методичний забезпечення дисципліни (НМКД)

11. Рекомендована література

Базова

1. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-УІІІ. Відомості Верховної Ради. 2016. № 3. Ст. 25. PRL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-ІУ. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 36. Ст. 266. PRL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. Ст. 646. PRL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-ІУ. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56. PRL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14.09.2006 р. № 143-У. Дата оновлення: 09.12.2015. PRL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.
6. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 26.11.2015 р. № 991-ХІУ. Дата оновлення 05.12.2012 PRL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
7. Про затвердження Порядку формування, експертизи та обговорення пріоритетних напрямків інноваційної діяльності в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 р. № 1094. Дата оновлення 05.12.2012 PRL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1094-2003-%B0%BE>

Допоміжна

1. Прилипко С. М., Гетьман А. П., Атаманова Ю. Є. та ін. Правове регулювання інноваційних відносин: монографія. Харків : Юрайт, 2013. 688 с.
2. Сімсон О. Інноваційне право як запорука сталого інноваційного розвитку. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2010. № 4. С. 81-86. URL: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2010_4/simson.pdf.
3. Фрончко В. Місце інноваційного права в сучасній системі права. Актуальні проблеми правознавства. 2017. № 4 (12). С. 241-245. URL: <http://appj.tneu.edu.ua/index.php/appj/article/view/235>.
4. Сімсон О. Е. Інноваційне і креативне право: Право знань і творчості: монографія. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. 264 с.
5. Інноваційний менеджмент: зб. навч. матер. Розділ 5.3 Методи реалізації інноваційної політики. 2015. URL: <https://library.if.ua/book/4/484.html>.
6. Гордієнко С. Г. Інноваційна діяльність: проблеми, сутність, змістовні складові та напрями удосконалення. Часопис Академії адвокатури України. 2014. Том 7. № 2 (23). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2014_7_2_4.
7. Колодій А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. Альманах права. 2012. С. 42-46. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63807/08-Kolodiy.pdf>.
8. Чабаненко М. М. Загальноправовий та галузевий методи правового регулювання. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. 2015. №. 11. С. 52-58. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.

9. Погребняк С. П. Загальні принципи права як джерело права. Вісник Академії правових наук України. 2011. № 1 (64). С. 14-25. URL: <http://www.irbis-nbuv>
10. Ведерніков Ю. А., Папірна А. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 333 с. URL: https://pidru4niki.com/14170120/pravo/predmet_metodi_teorii_derzhavi_prava
12. Скакун О. Ф. Теория государства и права : учебник. Харьков : Консум, 2000. С. 262.
13. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підручник. Київ : Кондор, 2002. С. 254.
14. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. 6-е вид. Харків : Консум, 2002. С. 135.
15. Баранов. О. Методи інформаційного права. Правова інформатика. 2007. № 4 (16). С. 8-12. URL: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/07bomip.pdf> .
16. Атаманова Ю. Є. Основні проблеми системного господарсько-правового регулювання від-носин в інноваційній сфері: автореф. дис... д-ра юрид. наук : 12.00.04; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2009. 37 с.
17. Погребняк С. П. Основоположні принципи права: автореф. дис. ... д-ра. юр. наук. 2009. URL: <http://bihun.in.ua/ua/jushits/jurhit/article/680> .

12. Інформаційні ресурси

1. www.rada.gov.ua - офіційний сайт Верховної Ради України.
2. www.kmu.gov.ua -офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. <https://www.dcz.gov.ua/>. – офіційний сайт Державної служби зайнятості
4. <https://www.msp.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства соціальної політики України
5. <http://www.president.gov.ua/>. - Президент України: офіційне інтернет-представництво.
6. www.library.ukma.kiev.ua - електронний каталог наукової бібліотеки НаУКМА.